

GRAASDEN OOI OEROSSEN IN HOUTHEM?

Léon Willems

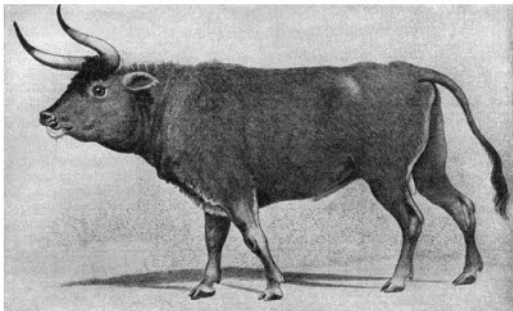
In maart 1927 werd een opmerkelijk vondst gedaan bij de Geul in Houthem-Sint Gerlach. Het betrof een prachtig geconserveerde rechterhoorn van een oeros!

Thans grazen in Ingendael de Galloway-runderen. Net als alle andere runderen afstammend van die ene oervader: de oeros of in wetenschappelijke termen *Bos primigenius* geheten. Het moeten imposant verschijningen zijn geweest: stieren hadden een schofthoogte tot 2 meter (de wijfjes tot 175 centimeter) en konden tot 1000 kilo wegen. Het oerrund was licht gebouwd en had hoge poten, een rechte ruglijn, een gespierde nek en een lange en slanke kop. Het had ronde puntige hoorns die eerst zijwaarts en dan naar voren en naar boven waren gekromd. De hoorns waren wit en eindigden in een zwarte punt.

Deze oerrunderen werden vermoedelijk al rond negenduizend voor Christus als huisdier gehouden en vervolgens gedomesticeerd. De wilde variant werd langzaam maar zeker teruggedrongen, reeds rond 1200 kwam het in West-Europa niet meer voor. De laatste wilde oeros stierf in 1627 in Polen.

Het oerrund was een planteneter. In lente en zomer at hij voornamelijk grassen en kruiden, tevens twijgen, knoppen en boombladeren. In de herfst werd het aandeel grassen in het dieet minder en at hij meer vruchten, zoals eikels. In de winter at het oerrund afgevallen bladeren, takken en boomschors. De dieren leefden in kleine kudde. Vaak bestond zo'n kudde uit een paar jonge stieren en een aantal koeien met kalveren. Daarnaast kwamen er ook kleine groepen voor met alleen oudere stieren, die ook wel eens alleen leefden. Deze stieren waren zo'n twintig jaar oud en lang niet meer zo beweeglijk en agressief als de jongere stieren, waardoor ze tijdens de paartijd in augustus en september niet meer goed konden vechten. De draagtijd duurde ongeveer negen maanden, waarna het kalf in mei of juni werd geboren. Kalveren en zieke dieren waren

kwetsbaar. Naast de mens vormden ook roofdieren een bedreiging. In Europa was de wolf de enige natuurlijke predator, maar buiten Europa behoorden ook leeuw en tijger tot de vijanden van het oerrund.

Afbeelding van het beest, afkomstig uit *Brehms Tierleben* 1927

De hoorn die in Houthem werd gevonden, kwam in bezit van baron de Selys Fanson. Deze hoorn had een omtrek van 415 millimeter, en volgens berekeningen van Jos. Creemers had het dier een voorhoofd met een breedte van 280 millimeter. De betreffende hoorn is afkomstig uit het Laat-Pleistoceen,

een tijdvak tussen 11.800 en 126.000 jaar geleden (geologen kijken niet op een jaartje meer of minder). Onze contreien waren in die periode bedekt door warm-gematigde bossen, waarin dieren als bosolifanten en zelfs nijlpaarden leefden. Ook de oeros voelde zich hier thuis, vooral in moerassige gebieden. Het kan zijn dat het hoornen fossiel in de loop der tijden door de Geul is mee-getransporteerd. We kunnen dus niet zonder meer stellen dat het betreffende dier ook daadwerkelijk in wat thans Houthem is, heeft rondgezworven. Maar het thans zo drassige Ingendael zou hem zeker wel bevallen. In de jaren twintig en dertig van de vorige eeuw hebben de gebroeders Heck pogingen ondernomen om de oeros terug te fokken. Dit resulteerde in het ontstaan van de Heck-runderen, die sterk op een oeros gelijken en als grazers worden ingezet in onder meer de Oostvaardersplassen.

Resteert natuurlijk de vraag wat er met de hoorn van de baron is gebeurd. Hij blijkt thans in de collectie van het Natuurhistorisch Museum te zijn opgenomen, zo meldt paleontoloog Anne Schulp van het museum ons. Helaas niet zichtbaar voor bezoekers, want hij ligt veilig opgeborgen in het depot onder nummer NHMM002548. Anne Schulp was zo vriendelijk om voor ons (archief) hiervan een foto te maken.

Literatuur:

Jos. Creemers, *Bos Primigenius Bojanus*, Oeros, in: Natuurhistorisch Maandblad 1927, v. 16, afl. 4, pp. 44-45

Martha Koot, Oeros, site <http://www.geologievannederland.nl>

Cis van Vuure, De Oeros. Het spoor terug, Wageningen 2003

René Zanderink, Hans Ringnalda, Grazers in grote en kleine natuurgebieden, Abcoude, z.j.